ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN

PUBLISHED SINCE 1944

6 (412)

NOVEMBER – DECEMBER 2024

ALMATY, NAS RK

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **H = 3**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **H = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **H = 6**

ЛУКЬЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **H=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **H = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **H = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **H = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **H = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **H =2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **H = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».
ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print).
Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.).
Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген
№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.
Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*
Мерзімділігі: жылына 6 рет.
Тиражы: 300 дана.
Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19
http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2024

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Канседтович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЬЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ляззат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».
ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print).
Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан **№ 16895-Ж,** выданное 12.02.2018 г.
Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*
Периодичность: 6 раз в год.
Тираж: 300 экземпляров.
Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19
http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2024

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhanseit Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY;

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3.**

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.
ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print).
Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of
a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications
of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж,** issued on 12.02.2018.
Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*
Periodicity: 6 times a year.
Circulation: 300 copies.
Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19
http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2024

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 6. Number 412 (2024), 370–384
https://doi.org/10.32014/2024.2518-1467.875

УДК 338.1; 330.34
НТАМР 06.52.01

A.A. Imanbayev[1]*, D.B. Balabekova[1], A. Kuralbayev[2], 2024.
[1]Central Asian Innovation University, Shymkent, Kazakhstan;
[2]Akhmet Yassawi University, Turkestan, Kazakhstan.
Email: ali_askar78@mail.ru

INFLATION GROWTH IN KAZAKHSTAN AND ACTUAL WAYS TO REDUCE IT

Imanbayev A. A. – candidate of economic Sciences, Senior Lecturer, Department of Business, Central Asian Innovation University, city of Shymkent, Kazakhstan; ali_askar78@mail.ru, https://orcid.org/0000-0002-0941-4213;
Balabekova D.B. – candidate of economic Sciences, Senior Lecturer, Department of Business, Central Asian Innovation University, city of Shymkent, Kazakhstan; ageka1947@mail.ru, https://orcid.org/0009- 0002-1457-3777;
Kuralbayev A. – PhD, Senior Lecturer, Department of Management and Tourism, Akhmet Yassawi University, Turkestan, Kazakhstan; almas.kuralbayev@ayu.edu.kz; https://0000-0002-6564-9711.

Abstract. This article analyzes the reasons for the increase in the inflation rate in Kazakhstan and provides recommendations for its reduction. Unfortunately, inflation growth in the Republic of Kazakhstan is not decreasing. Compared to the corresponding month of last year, in October 2024, the inflation rate increased by 8.5%. It should be noted that prices for paid services increased by 14.3% over the year, non–food products -by 7.8%, food products – by 4.9%.

The envisaged anti-inflationary measures for budgetary regulation of public expenditures and transfers by the Government of the Republic of Kazakhstan do not lead to positive results. In this regard, the issue of rising inflation remains relevant from year to year. Studying the statistical data on the growth of inflation in Kazakhstan over the years, we see that it is growing from year to year with a fairly high level. As a result, the development of our country's economy is characterized as unstable. The Government and the National Bank constantly emphasize the problem of rising inflation, carry out many plans and comprehensive measures to stabilize and reduce prices for consumer goods, but unfortunately they do not give the expected results and achievements. In our article, we analyzed the main causes of inflation, contributing to its high growth in the country, as well as why the comprehensive measures taken by the administrative authorities did not lead to the expected results.

The following results were achieved during the study:

- the risks of inflationary processes that negatively affect the development of the economy of Kazakhstan were analyzed;
- insufficient development of the financial and foreign exchange market in Kazakhstan has been revealed;
- the study revealed the dependence of the economy of Kazakhstan as a raw material supplier to external international economic changes;
- the priorities of economic diversification in maintaining the growth of the inflation rate are proposed;
- as a result of the study of complex paper-type measures of our state for the development of the country's economy, a reform of the industrialization of industries is proposed, i.e. the opening of a large number of different industries.

Keywords: Inflation, inflation rate, anti-inflationary policy, economic mechanism, economic management mechanism, government regulation.

А.А. Иманбаев[1]*, Д.Б. Балабекова[1], А. Куралбаев[2], 2024.
[1]Орталық Азия инновациялық университет, Шымкент, Қазақстан;
[2]Ахмет Ясауи университеті, Түркістан, Қазақстан.
Email: ali_askar78@mail.ru

ҚАЗАҚСТАНДА ИНФЛЯЦИЯНЫҢ АРТУЫ ЖӘНЕ ОНЫ ТӨМЕНДЕТУДІҢ ӨЗЕКТІ ЖОЛДАРЫ

Иманбаев А.А. – экономика ғылымдарының кандидаты, Орталық Азия инновациялық университеті, «Экономика» кафедрасының аға оқытушысы, Шымкент, Қазақстан, ali_askar78@mail.ru, https://orcid.org/0000-0002-0941-4213;
Балабекова Д.Б. – экономика ғылымдарының кандидаты, Орталық Азия инновациялық университеті, «Экономика» кафедрасының аға оқытушысы, Шымкент, Қазақстан, ageka1947@mail.ru, https://orcid.org/0009- 0002-1457-3777;
Куралбаев А. – PhD, «Менеджмент және туризм» кафедрасының аға оқытушысы, Ахмет Ясауи университеті, Түркістан, Қазақстан, almas.kuralbayev@ayu.edu.kz; https://orcid.org/0000-0002-6564-9711,

Аннотация. Бұл мақалада Қазақстанда инфляция деңгейінің өсу себептеріне сараптама жүргізіліп және оның алдын алу шаралары бойынша ұсыныстар берілді. Өкінішке қарай, Қазақстан Республикасында инфляциялық өсім тоқтар емес, өткен жылдың тиісінші айымен салыстырғанда, 2024 жылдың қазанында инфляция деңгейінің 8,5% өсімі тіркелді. Мұнда ең қажеттілерін атап өтсек, ақылы қызметтердің бағасы бір жылда 14,3%–ға, азық-түлік емес тауарлардың бағасы 7,8%–ға, азық-түлік тауарларының бағасы 4,9%-ға өсіп отырғандығын көреміз.

Инфляцияға қарсы шаралар бағытында ҚР Үкіметі тарапынан мемлекеттік шығындар мен трансферттерді бюджеттік реттеу ұтымды нәтижелерге әкелмей жатыр, сондықтанда біз үшін бұл инфляция деңгейінің өсу мәселесі жылдан жылға өзекті. Қазақстанның экономикалық дамуын жылдар бойына зерттегенімізде, жылдан жылға инфляция қарқынды өсіп жатқанын, сондай-

ақ еліміздің экономикасы тұрақсыздыққа тән екендігін көреміз. Үкімет пен Ұлттық Банк бұл инфляция деңгейінің өсуін күн тәртібінен түсірмей келеді, сондай-ақ тұтынушылық тауарлар бағаларын тұрақтандыру және төмендету бойынша көптеген жоспарлар мен кешенді іс-шаралар жүргізіп жатқанымен, қажетті нәтижелер мен жетістіктерге жете алмағандығының куәсіміз. Мақалада, елдегі жоғары өсімге ие инфляцияның негізгі себептеріне сараптама жүргізіліп, басқарушы билік органдарының қабылдап жатқан кешенді іс-шараларының не себепті оң нәтижелерге әкелмейтіндігі талданды.

Зерттеу барысында төмендегідей нәтижелерге қол жеткізілді:

- Қазақстан экономикасының дамуына теріс әсер етуші инфляциялық үдерістердің зиян жақтары сараланды;
- Қазақстанда қаржы және валюта нарығы жеткіліксіз дамығандығы анықталды;
- Қазақстанның экономикасының жоғары деңгейде шикізатқа тәуелділігі және соның негізінде сыртқы байланыстардың дұрыс еместігі зерттелді;
- инфляция деңгейінің өсуін тежеуде экономиканы әртараптандыру басымдықтары ұсынылды;
- өндіріс ошақтарын көптеп ашылуына ықпал жасау бағытындағы мемлекетіміздің қағазбастылық тұрпаттағы кешенді іс-шаралардан көрі, нақты өндірісті индустриялау реформаларын қайта жасау қажеттіктері ұсынылды.

Түйін сөздер: Инфляция, инфляциялық өсім, инфляцияға қарсы саясат, экономикалық механизм, экономикалық басқару механизмі, мемлекеттік реттеу.

А.А. Иманбаев[1]*, Д.Б. Балабекова[1], А. Куралбаев[2], 2024.
[1]Центрально-Азиатский инновационный университет, Шымкент, Казахстан;
[2]Университет Х.А. Ясауи, Туркестан, Казахстан.
E-mail: ali_askar78@mail.ru

РОСТ ИНФЛЯЦИИ В КАЗАХСТАНЕ И АКТУАЛЬНЫЕ ПУТИ ЕГО СНИЖЕНИЯ

А.А. Иманбаев – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры «Экономика», Центрально-Азиатский инновационный университет, Шымкент, Казахстан, E-mail: ali_askar78@mail.ru, https://orcid.org/0000-0002-0941-4213;
Д.Б. Балабекова – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры «Экономика», Центрально-Азиатский инновационный университет, Шымкент, Казахстан, E-mail: ageka1947@mail.ru, https://orcid.org/0009- 0002-1457-3777;
А. Куралбаев – PhD, старший преподаватель кафедры «Менеджмент и туризм», Университет Ахмеда Ясауи, Туркестан, Казахстан, E-mail: almas.kuralbayev@ayu.edu.kz, https://orcid.org/0000-0002-6564-9711.

Аннотация. В данной статье проведен анализ причин роста уровня инфляции в Казахстане и даны рекомендации по его снижению. К сожалению, инфляционный рост в Республике Казахстан не снижается. По сравнению с

соответствующим месяцем прошлого года в октябре 2024 года рост уровня инфляции составил – 8,5%. Отметим, что цены на платные услуги за год выросли на 14,3%, непродовольственные товары на 7,8%, продовольственные товары на 4,9%.

В предусмотренных антиинфляционных мерах по бюджетному регулированию государственных расходов и трансфертов со стороны Правительства РК не приводят к положительным результатам. В связи с этим вопрос роста уровня инфляции остается актуальным из года в год. Изучая статистические данные роста инфляции в Казахстане на протяжении многих лет, мы видим, что она растет из года в год с достаточно высоким уровнем. В следствии чего развитие экономики нашей страны характеризуется как нестабильное. Правительство и Национальный банк постоянно подчеркивают проблему роста уровня инфляции, разрабатывают многочисленные планы и проводят комплексные мероприятия по стабилизации и снижению цен на потребительские товары, которые, к сожалению, не дают ожидаемых результатов и достижений. В нашей статье мы провели анализ основных причин инфляции, способствующих её высокому росту в стране, а также рассмотрели, почему принимаемые комплексные меры органов управленческой власти не приводят к ожидаемым результатам.

В ходе исследования были достигнуты следующие результаты:

- проанализированы риски инфляционных процессов, негативно влияющих на развитие экономики Казахстана;
- выявлено недостаточное развитие финансового и валютного рынка в Казахстане;
- В ходе исследования выявлена зависимость экономики Казахстана как сырьевого поставщика от внешних международных экономических изменений;
- предложены приоритеты диверсификации экономики в удерживании роста уровня инфляции;
- В результате изучения комплексных мероприятий бумажного типа, предпринимаемых нашим государством для развития экономики страны, предлагается реформа индустриализации отраслей производства, то есть открытие большого количества различных производств.

Ключевые слова: инфляция, уровень инфляции, антиинфляционная политика, экономический механизм, механизм экономического управления, государственное регулирование.

Кіріспе. Мемлекет басшысы әр жылы өз жолдауларында елімізде болып жатқан инфляциялық өсімдер мен оның алдын алу шараларын негіздеу жайында ой қозғап келеді, атап айтқанда "Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі" атты Қазақстан халқына Жолдауында экономикалық өсудің жоғары сапасын қамтамасыз ету мен халықтың өмір сүру деңгейін жақсарту жөнінде нақты міндеттер қойғандығын атап өтеміз. Президенттің осы тапсырмаларын орындау мақсаттары ретінде, Үкімет 2021-2024 жылдарға

арналған инфляцияға қарсы күрес жүргізу шараларының кешенін қабылдады. Осы аталған шаралар кешені шеңберінде бағаның өсуін тежеуге және әлеуметтік маңызы бар азық-түлік тауарларының қолжетімділігін арттыруға бағытталған жедел және жүйелі сипаттағы 64 шараны іске асыру көзделгенін көрсетеді. Ұлттық қордың активтерін қалпына келтіру және мемлекеттік қаржылардың тиімділігін арттыру мақсатында мемлекеттік қаржыны басқарудың арнайы тұжырымдамасы қабылданып жатыр. Мұнда, мемлекеттік қарызды басқару мәселелері, бюджет саясатын жүргізу, сондай-ақ Ұлттық қордың қаражатын қалыптастыру мен пайдалану мәселелерін шешу жолдары белгіленген. Ұлттық Қордан мемлекеттік шығыстар мен трансферттердің тиімділігіне бақылау күшейтуге бағытталған, тұжырымдаманың негізгі тәсілдері ретінде келесі шараларды бөліп көрсету ұсынылған:

* мемлекеттік қарыздың өсуін шектеу мен оның қауіпсіздігін сақтау шеңберінде бюджет тапшылығын кезең-кезеңімен азайту;

* қарыздар тұрақтылығының негізгі көрсеткіштерін белгілеумен жұмыс жүргізу;

* максималды экономикалық нәтижелерге жету бойынша, сондай-ақ жобаларды мұқият таңдау бойынша басқада іс-шаралар жиынтығын ескерген.

Қазақстанда инфляция деңгейінің өсу себептеріне талдаулар жасалып және оның алдын алу шаралары бойынша ұсыныстар берілді. Өкінішке қарай, Қазақстан Республикасында инфляциялық өсім тоқтар емес, өткен жылдың тиісінші айлармен салыстырғанда, 2024 жылғы қазанда 8,5% инфляция деңгейінің өсімі тіркелді. Мұнда ең қажеттілерін атап өтсек, ақылы қызметтердің бағасы бір жылда 14,3%–ға, азық–түлік емес тауарлардың бағасы 7,8%–ға, азық-түлік тауарларының бағасы 4,9%-ға өскен.

Инфляцияға қарсы шаралар есебінде ҚР Үкіметі тарапынан мемлекеттік шығындар мен трансферттерді бюджеттік реттеу ұтымды нәтижелерге әкелмей жатыр, сондықтанда біз үшін бұл инфляция деңгейінің өсу мәселесі жылдан жылға өзекті болып қала бермек. Қазақстандағы инфляция өсімін көптеген жылдар бойына зерттей сараласақ, жоғары деңгеймен жылдан жылға өсіп жатқанын және экономикамыздың дамуы тұрақсыздыққа тән екендігін байқаймыз. Үкімет пен Ұлттық Банк бұл инфляциялық өсім мәселесін үнемі атап, тұтынушылық тауарлар бағаларын тұрақтандыру және төмендету бойынша көптеген жоспарлар мен іс-шаралар жасағанымен, бірақ қажетті нәтижелер мен жетістіктерге әкелмей жатыр. Мақаламызда біз, елдегі жоғары өсімге ие инфляцияның негізгі себептерін талқылаймыз, сонымен қатар басқарушы билік органдарының қабылдап жатқан іс-шараларының не себепті оң нәтиже көрсетпейтінін талдаймыз.

Материалдар және негізгі әдістер

Қазақстан экономикасында жүргізіліп жатқан экономикалық саясатқа назар аударғанымызда, инфляциялық өсімді таргеттеуді басты жүргізуші Ұлттық Банкіміздің Ақша-несие саясатының тиімді жүргізілуіне теріс әсер беріп жатқан жәйттерді анықтай аламыз:

-біріншіден, Қазақстан экономикасының жоғары шикізатқа тәуелділігі және төмен әртараптандырылуы басты себеп болып отыр;

-екіншіден, бюджет саясатының жеткіліксіздігі және оны жүзеге асыру барысында қаржылық айналым мен тәртібінің орынсыздығы себеп;

- үшіншіден, нарықта бәсекелестіктің болмауы мен нарықтық экономиканың тетіктерінің дұрыс жолға қойылмауы орын алып отырса;

-төртіншіден, Қазақстанда қаржылық және валюталық нарықтардың жеткіліксіз дамуы орын алған.

Тұтастай айтқанда, жоғары өсімге ие, сондай-ақ, тұрақсыз және болжанбайтын инфляция кез келген елдің экономикасы үшін жойқын бүлдіруші күш болып табылады, әрине онымен күресу жүргізу экономикалық биліктің бірінші кезектегі міндеті, өкінішке қарай инфляцияны ауыздықтай алмай келеміз. Бәрімізге аян, инфляциялық үдеріс экономикалық өсуімізге тиімсіздіктер мен кедергілер әкелуімен қатар, өндірісіміздің еңбек өнімділігін азайтады, шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерінің ұзақ мерзімді перспективалық қызметтерін төмендетеді, сондай-ақ жалпы елімізде ақша-несиелік айналымның бұзылуына, инвестициялық, өндірістік-ұйымдастырушылық жоспарлардың дамымауына әкелетіндігін білеміз.

Қазақстандағы инфляцияның себептерін анықтау мен оның өсімін көптеген жылдар бойы салыстырғанымызда, басқа елдерге қарағанда Қазақстанда инфляциялық өсім жоғары деңгейде тұрақсыздық сипатқа ие екендігін байқаймыз. 1-суретте Ресеймен, Австралиямен, Литвамен және бүкіл әлемдегі инфляцияның орташа көрсеткішімен салыстырғанда Қазақстандағы инфляцияның жоғары деңгейі мен тұрақсыздығы жоғары болып келгендігі анық көрініп тұр (Tastanbekova, et al., 2024).

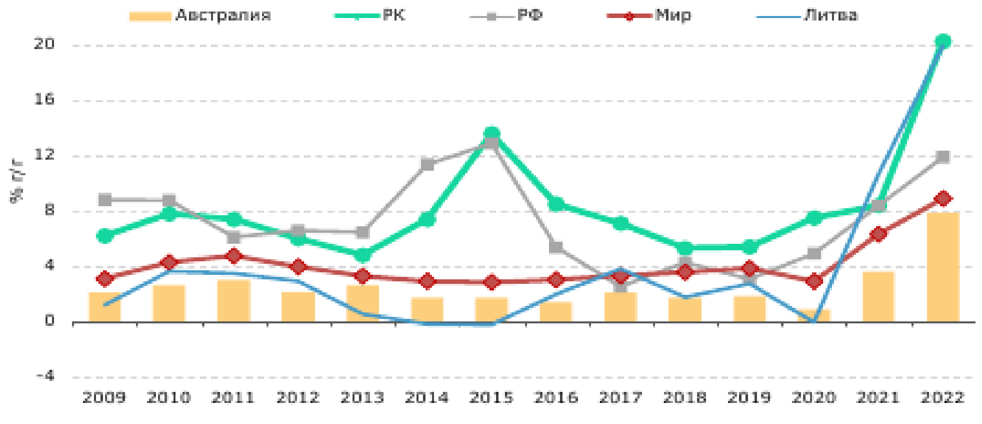

Сурет 1 – Инфляциялық өсімді Қазақстан және басқа елдермен салыстыру
Дереккөз: © *Statista 2023*

2-суретте Қазақстанда инфляцияға әсер етуші компоненттер бөлінісінде

жылдар бойы негізгі үлесті азық-түлік тауарларына баға өсімінің орын алғандығын көреміз, бұл тұтыну себетінің құрамында шамамен 40% салмағына ие, сондай-ақ келесі кезекте азық-түлік емес тауарлар сызығы да басымдыққа ие, соңынан қызмет көрсету бағаларының өсімі берілген (Temirkhanov, et al., 2023).

Сурет 2 - ҚР-дағы инфляция және оның компоненттерінің бөлінісі
Дереккөз: © *Statista 2023*

Мұндағы басты себеп, жоғарыда атап өткеніміздей, Қазақстан экономикасының жоғары шикізатқа тәуелділігі және төмен әртараптандырылуы.

Ал сорақысы, соңғы 2024 жылдың мәліметтеріне келетін болсақ, Ұлттық статистика бюросының материалдары бойынша, өткен жылдың қазан айымен салыстырғанда суық суға тарифтер 60,3%–ға, орталық жылыту 33,6%–ға, су бұру 26,9%–ға, электр энергиясы 22,9%-ға, ыстық су 18,1%-ға, қоқыс шығару 16,3%-ға, тарату желілері арқылы тасымалданатын газ 11,6%-ға өскендігін көреміз.

Байқағанымыздай, 2024 жылы Қазақстанда барлық заттардың бағаларының өсімін көреміз, соның ішінде суық суға тарифтер 60,3%–ға, орталық жылыту 33,6%–ға, су бұру 26,9%–ға, электр энергиясы 22,9%-ға, ыстық су 18,1%-ға артқандығы, тұтас монополиялық өндіріс иелерінің қызметтерінде бір ауыздан көтерілгендігін байқаймыз. Антимонополиялық комитеттің іс-шаралары мен қызметтері мардымсыз.

Зерттеуде мынандай әдістемелер пайдаланылды:

Инфляция деңгейін сипаттайтын тұтыну бағаларының индексі - халықтың жеке тұтыну үшін сатып алатын тауарлары мен қызметтері бағасының жалпы деңгейінің уақыт бойынша өзгеруін көрсетеді.

Тұтыну бағаларының индексін есептеу екі көзден алынған ақпарат негізінде жүргізілді:

* осы мақсаттар үшін арнайы іріктелген сауда нүктелерінде және қызмет көрсету орындарында оларды тікелей тіркеу жолымен жиналған бағалардың өзгеруі туралы деректер бойынша;

* халықтың нақты тұтыну шығыстарының құрылымы бөлігінде үй шаруашылықтарын зерттеу материалдары бойынша.

Бағалардың өзгеруі туралы ақпарат жинау қалалар мен аудан орталықтарының іріктемелі шеңбері бойынша, барлық облыс орталықтарында, республикалық маңызы бар қалалар мен Астанада жүзеге асырылды. Сауалнамада әртүрлі сауда жағдайлары бар және жаппай сұранысқа ие тауарларды (қызметтерді) үнемі сататын кәсіпорындар ұсынылуы үшін сауда мен ақылы қызметтердің барлық түрлерінің объектілері таңдалды.

Нәтижелер

Қазақстан экономикасының дамуына теріс әсер етуші инфляциялық үдерістердің зияндықтары сараланды:

-инфляциялық үдеріс нәтижесінде ақшалай түрдегі жинақталған қаражат құнының төмендеуі салдарынан жинақталған кірістер қоғамның пайдасының қайта бөлінуіне әкеледі;

-инфляцияның баға құрылымындағы күрт өзгерістер кәсіпкерлік субъектілердің, үй шаруашылықтардың қаржылық, өндірістік-ұйымдастырушылық жоспарлауды қиындатады, бұл өз кезегінде бизнес бастамаларының туымдамауына да алып келеді;

- қоғамның саяси әлеуметтік тұрақтылығы төмендейді, әлеуметтік шиеленістердің артуы қылмыстық жағдаяттың өршуіне алып келеді;

- экономиканың ашық секторындағы бағалардың өсімі отандық тауарларымыздың бәсекеге қабілеттілігін төмендетеді. Нәтижесінде импорт ұлғаюы өндірісімізді тежейді, экспорттық сатылым азаяды, елде жұмыссыздық артады;

- шетелдік валюталарына сұраныстар артады, бұл капиталымыздың кемуі мен валюталық нарықтағы айналымның бұзылуына әкеледі, ұлттық валюта құлдырауға түсе береді;

- ақшалай жинақтардың қор мөлшері төмендейді, нақты активтерге шетелдік инвесторлар тарапынан сұраныстар артады;

- мемлекеттік бюджеттің құрылымындағы шығыстар көбейіп, кірістердің азаюы жалғасады. Мемлекет тарапынан фискалдық және монетарлық саясаттарды тиімді жүргізу мүмкіндіктері шегереді. Бюджет тапшылығы мен мемлекеттік қарыз артады;

- стагфляция жағдайында инфляцияның жоғары деңгейі жұмыссыздықтың жоғары деңгейімен байланысты болады. Жұмыспен қамту бойынша іс-шаралар мен жолдардың өсуіне жол бермейді;

- инфляциялық үдерістердің жылдан жылға кемі 14 пайыздық өсе беруі және онымен күрес жүргізбеу экономикалық үлкен дағдарыстың туындауына жол ашады.

Бұл аталғандарды бәрі, Үкіметіміз бен Ұлттық банктің біркелікті түрде жоспарлы, әрі тиімді кешенді жоспарларды туындатып, бірге жүргізуді талап етеді.

Бағаға әсер етудің жанама әдістері ақша-несие және фискалдық саясаттың дефляциялық шараларын қамтиды. Инфляцияның өсуіне байланысты орталық банк ақша массасының өсуін, берілетін кредиттердің көлемін, ашық нарықта сатылатын мемлекеттік бағалы қағаздардың есепке алу мөлшерлемесін реттеу және міндетті резервтерінің ұлғаюын біртіндеп шектеу қызметтері қазіргі таңда істелінуі тиіс басымдылыққа ие.

Қазақстанда қаржы және валюта нарығы жеткіліксіз дамыған. Ұлттық валютаның өзгермелі бағамы, міндетті элемент болып табылатын инфляциялық таргеттеу бойынша БЖК жүргізу елде дамыған қаржы нарығының болуын қажет етеді. Онсыз ДКП трансмиссиялық тетіктерін іске қосу және нарықтағы пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруін тиімді басқару өте қиын, бұл Ұлттық Банктің инфляцияны тежеу және тұрақтандыру үшін экономикадағы сұранысты басқарудың негізгі құралы болып табылады. Өкінішке қарай, Қазақстандағы қаржы және валюта нарықтары олардың тереңдігі, ауқымдылығы, қаржы құралдарының қолжетімсіздігі, сондай-ақ нарыққа қатысушылардың саны мен әртүрлілігі тұрғысынан жеткілікті дамымаған күйі теріс әсер етіп отыр.

Талқылау

Төмендегі ғалымдардың еңбектерінде инфляциялық үдерістерді тоқтатудың жолдары жайында зерттеулері мен пікірлері бар. А.В. Корнющенко, Т.Г. Ильина қазіргі ақша-несие саясаты шеңберіндегі инфляцияны реттеу тәсілдері мен тетіктерін есебінде инфляциялық таргеттеу саясатын іске асыруды жеткізген. Орталық банк жүргізетін инфляциялық таргеттеу саясаты әртүрлі экономикалық дағдарыстар мен әртүрлі жағдайларда нысаналы көрсеткіштерге қол жеткізуге мүмкіндік беретінін ескере келіп, ЖІӨ деңгейі бойынша мақсаттарға қол жеткізу үшін бірыңғай мемлекеттік әлеуметтік-экономикалық саясат шеңберінде инфляцияға қарсы саясатты одан әрі дамыута ықпал жасайтынын ұсынады (Kornuchenko, et al., 2019).

Сондай-ақ, Р.К. Шакирова өз мақаласында мемлекеттің инфляцияға қарсы және бейімделу саясатының балама түрлерін жүйелеп, сыни тұрғыдан талдаулар жүргізе келіп, инфляциялық процестер мен мемлекеттің фискалдық саясатының өзара байланысын тәптіштеуді көрсетеді. Мемлекеттің инфляцияға қарсы саясатын бейімдеуде инфляциялық таргеттеу әдісінің қажеттілігін негіздеп, сондай-ақ салық саясатының инфляциялық процестерге әсер ету әдістерін меңзеген (Shakirova, 2015).

Ал, Аркадьева О.Г., Березина Н.В. ауқымды геосаяси жағдайдағы қаржылық, экономикалық, әлеуметтік және экологиялық мәселелерінде өзара ықпалдарының артуы жағдайында, инфляцияға қарсы реттеу мәселелерін шешу кезінде елдің экономикалық ерекшеліктеріне тән амалдар жасау, ақша-несие саясатының тиімділігін арттыру әдістерін жетілдіру бағыттарына тоқталған және мұнда, ақша-несие саясаты таза монетарлық реттеуге қарағанда едәуір

кең болуы керектігін, және инфляцияны таргеттеу бойынша ауыздықтауды болжамдау ұсыныстарын жасаған (Arkadeva, et al., 2022).

И.О. Абрамова, Л.Л. Фитуни Африка елдерінің экономикалық дамуының негізгі тенденцияларын зерттеуде инфляциялық процестердің әсерлеріне талдаулар жүргізген. Африка экономикасының ішкі даму жағдайларын айқындай келе, әлемдік экономиканың қазіргі заманғы құрылымына терең ене алмауында инфляциялық кедергілердің үлесі көп екендігін және мұнымен күресте макроэкономикалық деңгейде болжамдау қажеттіліктерін алға тартады (Abramov, et al., 2016).

Д.В. Кадирбеков, Н.З. Казиева еңбектерінде инфляциялық процеске ең үлкен әсер ететін факторларды талдай келе, инфляцияға қарсы әсерлердің туындауына сондай-ақ, нарықтық бәсекелестік механизмін тиімді жүргізу амалдары мен жеке кәсіпорындардың экономикалық жауапкершілік механизмін қалыптастыру қажеттіліктеріне пікірлер ұсынады (Kadyrbekov, et al., 2018).

Еңбектерді талдай келе инфляциялық үдеріспен күресуде еліміз экономикасында инфляцияны ауыздықтатуды таргеттеу мен болжамдаудың тетіктерін жасау тиімділіктерге әкелетіндігін ескеру қажет, сондай-ақ нарықтық экономикамызды дамыту желісінде әрине жеке кәсіпорындардың да, нарыққа қатысушы кәсіпкерлік субъектілердің де тұтынушылық тауарлар бағаларын бағамдауда жауапкершілік таныту тетіктерін амалға асыру қажеттігін алға тартамыз.

Президенттің инфляцияны белгіленген дәліздерге қайтару жөніндегі тапсырмасын іске асыру мақсатында Үкімет 2021-2024 жылдарға арналған инфляцияға қарсы ден қою шараларының кешенін қабылдады. Осы аталған шаралар кешені шеңберінде бағаның өсуін тежеуге және әлеуметтік маңызы бар азық-түлік тауарларының қолжетімділігін арттыруға бағытталған жедел және жүйелі сипаттағы шараларды іске асыру көзделгенін көрсетеді.

Бұл аталған жоспарлар мен іс-шаралардың бәрінде Үкімет пен Ұлттық банктің біркелкі қызметтері көрінбейді. Үкімет тарапынан мемлекеттік шығындарды қысқарту амалдары жоспарланып жатқанымен, әртүрлі бағыттағы мемлекеттік қаржылар мен халықты әлеуметтік қамсыздандыру қаражаттарының жылдан жылға көбеюі өз мақсатты бағыттарынан ауытқып жатқанын көреміз. Ал Ұлттық банктің жоспарлары мен қызметтерінде екінші деңгейлі банктерді несиелендіруді азайту, қаржылық айналымдардағы ақша массасын тежеу сынды іс-шаралар көрінгенімен, соңғы кезде ұлттық валютамыздың жаңа номиналдарын көптеп шығаруға бағыт алғандығы – теріс әсер бергенін көрсетеді деп ойлаймыз.

Елімізде антимонополиялық комитеттің жұмыстарының тиімсіздігі орын алуда, жоғарыда статистикалық көрсеткіштерде байқағанымыздай, монополиялық салалар қызметтерінің бағаларының өсімі орынсыз және жоғары деңгейде болып жатқандығы айқын көрініс. 2024 жылғы 11-ақпаннан бастап Қазақстанда пәтерлер мен үй шаруашылықтарын қоса алғанда, ауыз су тұтынушылары үшін жаңа сараланған тариф енгізілуде. Бұл тарифтердің

көтерілуі енді басқа инфрақұрылымдық салалардағы тауарлар және қызмет көрсету бағаларының өсуіне әкелетіндігі айдан анық!

Елімізде шикізаттан өнім шығару бағытын нақты қолға алып қайта жоспарлау, индустриямызды дамыту, соның ала цифрлық технология арқылы дүниежүзілік бәсекеге қабілеттілікті арттыру шарттарында қайта қадам басу, қайта құрылымдау біз үшін қазіргі таңдағы қажетті кешендер болып табылады. Өкінішке қарай, сыбайлас-жемқорлықтың белең алуы да өндіріс ошақтарының дамуына теріс әсерін беріп жатыр.

Экономиканың жоғары шикізатқа тәуелділігі Қазақстанның сыртқы күйзелістерге ұшырауына ықпал етеді. Бұл, ең алдымен, жаһандық нарықтардағы мұнай бағасына қатысты. Қазақстан Тәуелсіздігінің 33 жылдан астам уақыт ішінде ел экономикасын әртараптандыру және оның бәсекеге қабілеттілігін арттыруы толыққанды мүмкіндіктерге әкелмей отыр. Шикізат пен импортталатын тауарлар бағасының динамикасы сияқты сыртқы факторлар ел ішіндегі инфляцияға өте ауыр әсер етеді. Мысалы, бұрын бірнеше рет болғандай, энергия бағасының айтарлықтай жоғарылауы төлем балансының нашарлауына, бұл өз кезегінде ұлттық валютаның әлсіреуіне және инфляцияның өсуіне әкеледі. Соңғы он жылда мұнай бағасының ауытқуы соншалықты жоғары болуы, мұнай экспорттаушы елдермен сыртқы және ішкі сауда жағдайларында бұрын-соңды болмаған құбылмалылыққа тап болдық. Ал ауыл шаруашылығын едәуір кеңейтуге және экономиканы индустрияландыруға бағытталған, сондай-ақ технологиялық дамуға ықпал ететін құрылымдық реформаларды жүргізу әрекеттері бұрын бірнеше рет жасалғанымен, олардың нәтижелерін әсерлі деп атауға болмайды (Syzdykov, et al., 2020).

Экономиканы әртараптандыру проблемасын Қазақстандағы бағалардың тұрақсыздығының негізгі себептерінің бірі ретінде Үкімет те, Ұлттық банк те мойындап отыр. Өкінішке қарай, мемлекеттік стратегиялық құжаттарда біз биліктің экономиканы әртараптандыруға бағытталған барлық күш-жігері неге қажетті нәтижелерге әкелмегенін және биліктің жаңа жоспарлары ескілерден түбегейлі ерекшеленетінін талдауда нәтиже жоқ екендігін байқаймыз. Қазақстанның стратегиялық бағыттары күшті болғанымен, жоспарлы экономикадағы қағазбастылықпен жүзеге асырылып жатқаны рас. Бюджеттік-салық саясатының жеткіліксіздігі және қаржылық тәртіптің болмауы – мұнай экспортынан түсетін табыстардың Қазақстан экономикасы үшін айтарлықтай өзгеріс әкеліп жатпағанын байқаймыз. Дамыған елдердің бізден айырмашылығы, экономикасы әртараптандырылған, мұнай экспорттаушылары жаһандық нарықтардағы мұнай бағасы жоғарылаған кезде бюджеттері мен жалпы экономикаларында үлкен дамуға ие. Мұнда Қазақстанда инфляцияны, ұлттық валюта бағамын және пайыздық мөлшерлемелерді басқару тұрғысынан контрциклдік фискалдық ережелерді жүргізуде Ұлттық Банктің үлкен рөл атқаратынын атап өту маңызды. Экономиканың мұнай бағасының ауытқуына тәуелділігінің төмендеуі нәтижесінде, мұнайдан жалпы пайда алу елімізде орта бизнесті дамыту және экономиканы әртараптандыру үшін қолайлы орта қалыптастыруымыз қажет (Zhurinov, et al., 2020).

Қазақстандағы жоғары және тұрақсыз инфляцияның негізгі себептерінің бірі ағымдағы бюджет саясатының кемшіліктері болып табылатынын әлі мойындамаймыз. Соңғы бірнеше жылда Ұлттық Банк Үкіметтің циклдік бюджеттік саясаты ынталандыратынын және инфляциялық таргеттеу бойынша ақша-кредит саясатының мүмкіндіктері жоспарланып бекітілгенімен, жақында бекітілген "Қазақстан Республикасының мемлекеттік қаржыны басқарудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамаларында" көрініс таппаған және ешқандай үйлесімділік жоқ. Контрциклдік тәсілді жеткіліксіз жүзеге асырудан басқа, бюджет саясатында да инфляцияға қарсы бағыттар жоқтың қасы, жалпы экономикаға теріс әсер ететін кемшіліктерде бар.

Экономикалық әдебиеттер тауар нарығындағы бәсекелестік пен баға деңгейі арасындағы байланысты егжей-тегжейлі қарастырады және бәсекелестікті нығайту тұтынушылар мен жалпы экономиканың мүдделеріне сәйкес келетін бағаның төмендеуіне және тұрақтануына әкеледі деген бұлтартпас тұжырымдарды білеміз. Халықаралық зерттеулер бәсекелестік экономикадағы ресурстарды тиімдірек пайдалануды және бөлуді ынталандыратынын, осылайша бағаның төмендеуіне әкелетінін және инфляцияға қысымы төмен екенін көрсетеді. Осылайша, бәсекелестік неғұрлым жоғары және нарықтық қатынастар неғұрлым қарқынды болса, инфляция соғұрлым төмен және тұрақты болады. Осының ықпалынан жеке сектор үшін толыққанды нарықтық жағдайлар жасауға және экономикадағы бәсекелестікті күшейтуге бағытталған құрылымдық реформалар орташа инфляция жағдайында тұрақты экономикалық өсуге қол жеткізуге әкеледі.

Қорытынды

Жоғарыда келтірілген мысалдардан Қазақстандағы инфляцияның ұзақ мерзімді қарқынын төмендету және тұрақтандыру жөніндегі биліктің экономикалық саясатындағы қайшылықтар бар екендігін анықтадық. Өкінішке қарай, мемлекеттік стратегиялық құжаттарда біз инфляцияның көптеген жылдан бері жоғары қарқынды дамуын ауыздықтау үшін жоспарлы іс-шараларының әлсіз екендігін көреміз. Біз теориялық тұрғыда Ұлттық Банк бағаның тұрақтылығын қамтамасыз ету жөніндегі бас мемлекеттік орган деп санаймыз, алайда, талдау мәліметіне сүйенсек, елімізде инфляцияға қарсы күрес бойынша Үкімет Ұлттық банкке қарағанда аса маңызды жоспарлар кешенін жүргізетіні анықталды.

Үкімет пен Ұлттық банктің біркелкі жоспарлы қызметтері көрінбейді. Үкімет тарапынан мемлекеттік шығындарды қысқарту амалдары жоспарланып жатқанымен, әр түрлі бағыттағы мемлекеттік қаржылар мен халықты әлеуметтік қамсыздандыру қаражаттарының жылдан жылға көбеюі – өз мақсатты бағыттарынан ауытқып жатқанының көрінісі. Ал Ұлттық банктің жоспарлары мен қызметтерінде екінші деңгейлі банктерді несиелендіруді азайту, қаржылық айналымдардағы ақша массасын тежеу сынды іс-шаралар көрінгенімен, соңғы уақытта ұлттық валютамыздың жаңа номиналдарын көптеп шығаруға бағыт алғандығы – теріс әсер беретіндігін алға тартамыз.

Инфляциялық баға өсімдерін тежеуде экономиканы әртараптандыру, өндіріс ошақтарын көптеп ашылуына ықпал жасау – мемлекетіміздегі қағазбастылық тұрпаттағы кешенді жоспарлардан көрі, нақты өндірісті индустриялау реформаларын жасау қажеттігіне баса назар аудартамыз. Орын алған, әлі де арыла алмай отырған командалық-әкімшілік жүйе тетіктерінен көрі, толыққанды нарықтық экономикаға көшу жүйелерін тәптіштеп реформалау қажет. Толыққанды нарықтық тетіктерге көшу процесі уақытша экономикалық өсудің төмендеуіне, инфляция қарқыны мен жұмыссыздық деңгейінің жоғарылауына әкелуі мүмкін, алайда, нәтижесінде елімізде бәсекеге қабілетті өндіріс ошақтарын қалыптастыру арқылы экономикамыздың болашақта нық қадамдармен дамитындығы сөзсіз.

Әдебиеттер

Мемлекет басшысының «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» қазақстан халқына жолдауы, 2021 жыл 1 қыркүйек;

Комплекс мер антиинфляционного реагирования на 2021 – 2024 годы. https://primeminister.kz/ru;

Ұлттықстатистикабюросы:https://stat.gov.kz/ru/industries/economy/prices/publications/184878/

Тастанбекова, К., Сапарбаева, А., Файзуллина, С., Сарсенова, А., Исаева, А., & Хафез, А. (2024). Қазақстандағы инфляциялық процестің ерекшеліктері мен әлеуметтік-экономикалық салдары. «Вестник НАН РК», 407(1), 665–679. https://doi.org/10.32014/2024.2518-1467.699

Темірханов, М., Құрманбеков, А. // Halyk Finance:Қазақстандағы жоғары инфляция мәселелері, 2023ж. [Электрондық ресурс]. www.halykfinance.kz

Уикипедия — ашық энциклопедиясы. [Электрондық ресурс] https://kk.wikipedia.org/wiki ;

Корнющенко, А.В., Ильина, Т.Г. «Анализ и направления совершенствования антиинфляционной политики центрального банка РФ на современном этапе» Вестник Томского государственного университета. Экономика. 2019. №45. DOI: 10.17223/19988648/45/20

Шакирова, Р.К. Ифляция, антиинфляционная политика и налоги: теория и практика // Финансы и кредит 2 (626) – 2015 https://cyberleninka.ru/article/n/inflyatsiya-antiinflyatsionnaya-politika-i-nalogi-teoriya-i-praktika

Аркадьева, О.Г., Березина, Н.В. Антиинфляционное регулирование в усло-виях воздействия глобальных трендов // Вестник Сургутского государственного университета. 2022. № 4 (38). С. 7–17. DOI 10.34822/2312-3419-2022-4-7-17.

Абрамова, И.О., Фитуни, Л.Л. Тенденции экономического развития и инфляционные процессы в странах Африки Южнее Сахары // Проблемы современной экономики, 2016, issue 4 (60), 159-165. https://ideas.repec.org/a/scn/004883/17008486.html

Кадирбеков, Д.В., Казиева, Н.З. Инфляционный Прогресс: Факторы, Механизм, Стратегия Преодоления // Инновационная Наука №6 / 2018. ISSN 2410-6070 https://cyberleninka.ru/article/n/inflyatsionnyy-progress-faktory-mehanizm-strategiya-preodoleniya

Сыздыков, Б.Ш., Балабекова, Д.Б., Иманбаев, А.А. Қазақстанның тұтыну нарығындағы баға тұрақсыздығы мәселелері // «Туран» университетінің жаршысы, №2 (86), 2020 жыл, Алматы.-42-49б. https://vestnik.turan-edu.kz/jour/article/view/615?locale=kk_KZ

https://www.nur.kz/nurfin/stock/2170953-zoloto-okazalos-v-50-raz-vygodnee-dollara-v-kazahstane

Журынов, Г.М., Балабекова, Д.Б., Сыздыков, Б.Ш., Таласов, М.Ж. Қазақстан Республикасының аграрлық секторындағы инвестициялық климат // Қазақстан Республикасы Reports of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan,, №1, 2020 ж. Алматы. -26-35б. https://doi.org/10.32014/2020.2518-1483.4

Kokenova A.E., Syzdykov B.Sh., Balabekova D.B., Abilkasym A.B. The development of the meat market is an integral building a logistics system at the business organization level // Reports of

the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, №3 (2020), 193-199. https://doi.org/10.32014/2020.2518-1483.73 (in Eng.)

Aidarova, A., Zhadigerova, G, Abilkassym, A. Analysis of the Relationship between Energy Consumption, Foreign Direct Investment, and Labor Force Participation by Vector Error Correction Model: The Case of Kazakhstan // International Journal of Energy Economics and Policy, 2023,13(5), 108-114.DOI: https:doi.org/10.32479/ijeep.14653 (in Eng.)

Mutaliyeva, A., Yesbolova, A., Stefan Dyrka, Saparbayev, M., Kazanbayeva, Zh. Formation and History of the Agrarian Economy of Kazakhstan: The State of Development Today // Academic Journal of Interdisciplinary Studies. vol 12 no 6, November 2023. DOI: https:doi.org/10.36941/ajis-2023-0178 (in Eng.)

Kokenova, A.E., Syzdykov, B.Sh., Balabekova, D.B., Abilkasym, A.B. A conceptual approach to managing material resources in production enterprises // Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Баяндамалары, №3 (2020), 168-174. https://doi.org/10.32014/2020.2518-1483.70 (in Eng.)

Usmonova, K.A. Anti-inflationary policy: pros and cons//web of scientist: international scientific research journal. ISSN:2776-0979, Volume 3, Issue 10, Oct.,2022 file:///C:/Users/User/Downloads/pcadmin,+2.pdf (in Eng.)

Abylkasym, A.B., Zhurynov, G.M., Mashirova, T.N., Imanbayev, A.A., Shitenova, A.T. (2023) the mechanism of implementation of modern sales logistics at the enterprise // bulletin of national academy of sciences of the republic of kazakhstan ISSN 1991-3494 volume 1, number 401 (2023), 238-247https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.435udc 323:353 (in eng.)

References

Address of the head of state to the people of Kazakhstan "unity of the people and systemic reforms – a solid foundation for the country'S prosperity", September 1, 2021;

A set of anti–inflationary response measures for 2021-2024. https://primeminister.kz/ru;

NATIONAL STATISTICS BUREAUCRATS: https://stat.gov.kz/ru/industries/economy/prices/publications/184878/

Tastanbekova K., Saparbayeva A., Fayzullina S., Sarsenova A., Isaeva A., Hafez A. (2024). FEATURES AND SOCIO-ECONOMIC CONSEQUENCES OF THE INFLATIONARY PROCESS IN KAZAKHSTAN. " Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan", 407(1), 665-679. https://doi.org/10.32014/2024.2518-1467.699

Temirkhanov, M., Kurmanbekov, A./ / Halyk Finance: Problems of high inflation in Kazakhstan, 2023. [electronic resource]. www.halykfinance.kz

Wikipedia-open encyclopedia. [Electronic resource] https://kk.wikipedia.org/wiki ;

Kornuchenko, A.V., Ilina, T.G. Analiz i napravleniya sovershenstvovaniya antiinflyacionnoj politiki Central'nogo Banka RF na sovremennom ehtape. Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Ekonomika – Tomsk State University Journal of Economics, 2019, no. 45, pp. 296–311. DOI: 10.17223/19988648/45/20

Shakirova, K. Inflation, the anti-inflation policy andtaxes: theory and practice // Finance and credit 2 (626) – 2015 https://cyberleninka.ru/article/n/inflyatsiya-antiinflyatsionnaya-politika-i-nalogi-teoriya-i-praktika

Arkadeva, O.G., Berezina, N.V. Anti-Inflation Regulation under the Influence of Global Trends // Surgut State University Journal. 2022. No. 4 (38). P. 7–17. DOI 10.34822/2312-3419-2022-4-7-17.

Abramova, I.O., Fituni, L.L. TRENDS IN ECONOMIC DEVELOPMENT AND INFLATIONARY PROCESSES IN SUB-SAHARAN AFRICA // Problems of Modern Economics, 2016, issue 4 (60), 159-165. https://ideas.repec.org/a/scn/004883/17008486.html

Kadyrbekov, D.V., Kazieva N.Z., INFLATIONARY PROGRESS: FACTORS, MECHANISM, COPING STRATEGY // INNOVATIVE SCIENCE No.6 / 2018. ISSN 2410-6070 https://cyberleninka.ru/article/n/inflyatsionnyy-progress-faktory-mehanizm-strategiya-preodoleniya

Syzdykov, B.Sh., Balabekova, D.B., Imanbayev, A.A. Problems of price instability in the consumer market of Kazakhstan / / Bulletin of Turan University, No. 2 (86), 2020, Almaty.-42-49B. https://vestnik.turan-edu.kz/jour/article/view/615?locale=kk_KZ

https://www.nur.kz/nurfin/stock/2170953-zoloto-okazalos-v-50-raz-vygodnee-dollara-v-kazahstane

Zhurinov, G.M., Balabekova, D.B., Syzdykov, B.S., Talasov, M.J. Investment climate in the agricultural sector of the Republic of Kazakhstan // reports of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, №1, 2020. Almaty. -26-35B. https://doi.org/10.32014/2020.2518-1483.4

Kokenova, A.E., Syzdykov, B.Sh., Balabekova, D.B., Abilkasym, A.B. The development of the meat market is an integral building a logistics system at the business organization level // Reports of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, №3 (2020), 193-199. https://doi.org/10.32014/2020.2518-1483.73 (in Eng.)

Aidarova, A., Zhadigerova, G., Abilkassym, A. Analysis of the Relationship between Energy Consumption, Foreign Direct Investment, and Labor Force Participation by Vector Error Correction Model: The Case of Kazakhstan // International Journal of Energy Economics and Policy, 2023,13(5), 108-114.DOI: https:doi.org/10.32479/ijeep.14653 (in Eng.)

Mutaliyeva, A., Yesbolova, A., Stefan Dyrka, Saparbayev, M., Kazanbayeva, Zh. Formation and History of the Agrarian Economy of Kazakhstan: The State of Development Today // Academic Journal of Interdisciplinary Studies. vol 12 no 6, November 2023. DOI: https:doi.org/10.36941/ajis-2023-0178 (in Eng.)

. Kokenova, A.E, Syzdykov, B.Sh., Balabekova, D.B., Abilkasym, A.B. A conceptual approach to managing material resources in production enterprises // Reports of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, №3 (2020), 168-174. https://doi.org/10.32014/2020.2518-1483.70 (in Eng.)

Usmonova, K.A. ANTI-INFLATIONARY POLICY: PROS AND CONS//Web of scientist: International scientific research journal. ISSN:2776-0979, Volume 3, Issue 10, Oct.,2022 file:///C:/Users/User/Downloads/pcadmin,+2.pdf (in Eng.)

Abylkasym, A.B., Zhurynov, G.M., Mashirova, T.N., Imanbayev, A.A., Shitenova, A.T. (2023) The mechanism of implementation of modern sales logistics at the enterprise // BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN ISSN 1991-3494 Volume 1, Number 401 (2023), 238-247https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.435UDC 323:353 (in Eng.)

CONTENTS

PEDAGOGY

A.B. Abdigapbarova, A.Zh. Seitmuratov, S.K. Menlikozhaeva
CRITERIA FOR EVALUATING STUDENTS' ACHIEVEMENTS
IN MATHEMATICS IN INCLUSIVE EDUCATION..5

A.K. Abdikayeva
DEVELOPMENT OF THE DIDACTIC STRUCTURE OF THE
METHODOLOGY OF APPLICATION OF COMPUTER TECHNOLOGIES
IN VOCATIONAL EDUCATION..16

E. Abdrashova, Zh. Kemelbekova, A. Veryaev
USING THE POTENTIAL OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE
FORMATION OF METHODOLOGICAL COMPETENCE OF COMPUTER
SCIENCE TEACHERS..26

A.E. Abylkassymova, M.S. Karatayeva, K.M. Berkimbayev
METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF TRAINING FUTURE
COMPUTER SCIENCE TEACHERS FOR STEAM EDUCATION....................44

G.M. Autova
THE DEVELOPMENT OF COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS
IN PHYSICS LESSONS IN SECONDARY SCHOOLS.......................................63

R.M. Bakesova, A.K. Khasangalieva, A.S. Mendigalieva
PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE PROJECT "INFORMATION AND
CONSULTING SERVICE FOR PEOPLE WITH DISABILITIES
IN KAZAKHSTAN"..78

D.E. Egezhanova, E.S. Maishekina
ON THE ISSUE OF MODERN METHODS OF TEACHING LEGAL
DISCIPLINES AT THE UNIVERSITY WITH THE USE OF DIGITAL
TECHNOLOGIES..88

Z.A. Yergalauova, A.O. Abuova
THE ORGANIZATION OF PROFESSIONALLY ORIENTED TEACHING
OF MATHEMATICS TO STUDENTS AT TECHNICAL UNIVERSITIES.........102

Z.N. Zhumatayeva, Zh.M. Mametkarim, A.M. Dosanova
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE FORMATION OF
COMMUNICATIVE COMPETENCE IN FOREIGN LANGUAGE
LESSONS...119

Zh. Kopeyev, D. Kabenov, K. Kusmanov
USING CLOUD TECHNOLOGIES TO OPTIMIZE THE EDUCATIONAL PROCESS AT SCHOOL....................131

A.B. Medeshova, G.K. Amanturlina, G.A. Dosheva
DIGITAL EDUCATION PLATFORM FOR PART-TIME LEARNING...............144

A.E. Mendygaliyeva, M.M. Mukasheva,G .I. Utepkaliyev
USE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES AND OPEN ONLINE RESOURCES IN TEACHING ORGANIC CHEMISTRY TO STUDENTS....................161

V.I. Nakhipova, L.A. Suleymenova, E.T. Adylbekova
DEFINING LEARNING MODELS USING MACHINE LEARNING TECHNIQUES....................171

L.E. Sapartayeva, Sh.M. Maigeldiyev
PECULIARITIES OF TEACHING FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS THE WORKS OF SYRDARYA POETS....................187

V.V. Semenikhin, S.F. Semenikhina, I.S. Utebaev
KEY COMPETENCES OF A TEACHER IN THE DIGITAL TRANSFORMATION OF EDUCATION....................199

B. Sengerbekova, Zh. Osman, G. Seitkassymova
DILEMMAS OF INCLUSIVE EDUCATION: LESSONS FROM LITERATURE....................219

A. Tlepbergenova, M. Yesenamanova, Zh. Yesenamanova
DEVELOPMENT YDROPONICS FOR THE FORMATION OF PRACTICAL SKILLS OF THE STEM EDUCATION SUBJECTS....................232

K.Z. Utkelbayev, B.A. Turgunbayeva
PATRIOTIC EDUCATION OF YOUTH BY TEACHING MILITARY LYRICS....................245

A. Shamshadinkyzy, K. Medeubaeva, A.R. Abdykadyrova, Z.K. Ualieva
USING NEW TECHNOLOGICAL MODULES IN THE STUDY OF POETIC WORKS....................257

ECONOMICS

A.A. Abdikadirova, L.M. Sembiyeva, Zh.T. Temirkhanov
PEER REVIEW IN RESEARCH GRANTS: A COMPARATIVE STUDY OF NATIONAL AND INTERNATIONAL EXPERT EVALUATIONS..............272

A.T. Abdildin
INFLUENCE OF FOREIGN ECONOMIC RELATIONS ON THE EXPORT POTENTIAL OF THE AGRO-FOOD SECTOR OF KAZAKHSTAN.................287

S.T. Abildaev, A.N. Narenova, G.K. Iskakova
IMPLEMENTATION OF EXPORT STRATEGIES OF AGRICULTURAL BORDER REGIONS OF KAZAKHSTAN..302

M.K. Amangeldinova, B.S. Saparova, L.M. Shayakhmetova
ASSESSMENT OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF THE INNOVATIVE POTENTIAL OF INVESTMENT ACTIVITIES OF COMPANIES IN KAZAKHSTAN..319

U.D. Berikbolova, M.A. Umirzakova, A.G. Mukhamedzhanova, L.K. Spanova
SELECTIVE REGIONAL POLICY AS A TOOL FOR REDUCING INEQUALITY IN REGIONAL DEVELOPMENT..338

N.B. Zharkinbayeva, B. Wolfs
DEVELOPMENT OF KNOWLEDGE MANAGEMENT IN ENTERPRISES TO ACHIEVE SUSTAINABLE COMPETITIVE ADVANTAGES.....................351

A.A. Imanbayev, D.B. Balabekova, A. Kuralbayev
INFLATION GROWTH IN KAZAKHSTAN AND ACTUAL WAYS TO REDUCE IT..370

R.N. Kuatbekova, A.B. Mukhamedkhanova, A.A. Mutaliyeva
RESEARCH OF THE LIVESTOCK INDUSTRY WITHIN THE FRAMEWORK OF THE SUSTAINABLE ECONOMY OF KAZAKHSTAN...............................385

A.O. Syzdykova
USING THE SOCIAL NETWORK IN TERMS OF CORPORATE BRANDING...406

A. Utzhanova, A. Zhagyparova
ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE OVER-THE-COUNTER (OTC) DERIVATIVES MARKET IN DEVELOPED AND DEVELOPING COUNTRIES...421

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

А.Б. Әбдіғапбарова, А.Ж. Сейтмұратов, С.Қ. Меңліхожаева
ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКА ПӘНІНЕН ОҚУ ЖЕТІСТІКТЕРІН БАҒАЛАУДЫҢ КРИТЕРИЙЛЕРІ....................5

А.К. Абдикаева
КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДЕ КОМПЬЮТЕРЛІК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ӘДІСТЕМЕСІНІҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ ҚҰРЫЛЫМЫН ӘЗІРЛЕУ....................16

Э.Т. Абдрашова, Ж.С. Кемельбекова, А.А. Веряев
ИНФОРМАТИКА МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ӘЛЕУЕТІН ПАЙДАЛАНУ....................26

А.Е. Әбілқасымова, М.С. Қаратаева, К.М. Беркімбаев
БОЛАШАҚ ИНФОРМАТИКА МҰҒАЛІМДЕРІН STEM БІЛІМ БЕРУГЕ ДАЯРЛАУДЫҢ ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ....................44

Г.М. Аутова
ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕГІ ФИЗИКА САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН ДАМЫТУ....................63

Р.М. Бакесова, А.К. Хасангалиева, А.С. Мендигалиева
"ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МҮГЕДЕКТЕРГЕ АРНАЛҒАН АҚПАРАТТЫҚ–КОНСУЛЬТАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ" ЖОБАСЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ....................78

Д.Р. Егежанова, Э.С. Майшекина
ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНА ОТЫРЫП ЗАҢ ПӘНДЕРІН ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕМЕСІ МӘСЕЛЕСІ....................88

З.А. Ергалауова, А.О. Абуова
ТЕХНИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНЫҢ СТУДЕНТТЕРІНЕ КӘСІБИ БАҒЫТТАЛҒАН МАТЕМАТИКАЛЫҚ ОҚЫТУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ....................102

З.Ж. Жұматаева, Ж.М. Мәметкәрім, А.М. Досанова
ШЕТ ТІЛІ САБАҒЫНДА КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗІРЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІҢ РӨЛІ....................119

Ж. Копеев, Д. Кабенов, К. Кусманов
МЕКТЕПТІҢ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІН ОҢТАЙЛАНДЫРУДА БҰЛТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ..131

А.Б. Медешова, Г.К. Амантурлина, Г.А. Дошева
PART-TIME ОҚЫТУҒА АРНАЛҒАН ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ПЛАТФОРМАСЫ..144

А.Е. Мендыгалиева, М.М. Мукашева, Г.И. Утепкалиева
БІЛІМ АЛУШЫЛАРҒА ОРГАНИКАЛЫҚ ХИМИЯНЫ ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ЖӘНЕ АШЫҚ ОНЛАЙН РЕСУРСТАРДЫ ПАЙДАЛАНУ...161

В.И. Нахипова, Л.А. Сулейменова, Э.Т. Адылбекова
МАШИНАЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ҮЛГЕРІМІН АНЫҚТАУ...171

Л.Е. Сапартаева, Ш.М. Майгельдиева
СЫР БОЙЫ АҚЫН-ЖЫРАУЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАЛАРЫН БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНЕ ОҚЫТУДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕР...187

В.В. Семенихин, С.Ф. Семенихина, И.С. Өтебаев
БІЛІМ БЕРУДІҢ ЦИФРЛЫҚ ТРАНФОРМАЦИЯСЫНДАҒЫ МҰҒАЛІМНІҢ НЕГІЗГІ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІ..199

Б. Сенгербекова, Ж. Осман, Г. Сейткасымова
ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ДИЛЕММАЛАР: ӘДЕБИЕТТЕН АЛЫНҒАН САБАҚТАР...219

А.Е. Тлепбергенова, М.С. Есенаманова, Ж.С. Есенаманова
STEM-БІЛІМ БЕРУ КАБИНЕТІНІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҮШІН ГИДРОПОНИКАНЫ ӘЗІРЛЕУ...........................232

Қ.З. Уткелбаев, Б.А. Тургунбаева
ӘСКЕРИ ЛИРИКАНЫ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ЖАСТАРДЫ ПАТРИОТТЫҚҚА ТӘРБИЕЛЕУ...245

А. Шамшадинқызы, К. Медеубаева, А.Р. Абдыкадырова, З.К. Уалиева
СТУДЕНТТЕРГЕ ПОЭЗИЯЛЫҚ ШЫҒАРМАЛАРДЫ ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ МОДУЛІ.. 257

ЭКОНОМИКА

А.А. Абдикадирова, Л.М. Сембиева, Ж.Т. Темірханов
ЗЕРТТЕУ ГРАНТТАРЫН САРАПТАМАЛАУ: ҰЛТТЫҚ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САРАПШЫЛАРДЫҢ БАҒАЛАУЫН САЛЫСТЫРМАЛЫ ЗЕРТТЕУ........272

А.Т. Әбділдин
ҚАЗАҚСТАННЫҢ АГРАРЛЫҚ АЗЫҚ-ТҮЛІК СЕКТОРЫНЫҢ ЭКСПОРТТЫҚ ӘЛЕУЕТІНЕ СЫРТҚЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ӘСЕРІ........287

С.Т. Абилдаев, А.Н. Наренова, Г.К. Искакова
ҚАЗАҚСТАННЫҢ ШЕКАРА МАҢЫНДАҒЫ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ӨҢІРЛЕРІНІҢ ЭКСПОРТТЫҚ СТРАТЕГИЯЛАРЫН ІСКЕ АСЫРУ........302

М.К. Амангельдинова, Б.С. Сапарова, Л. М. Шаяхметова
ҚАЗАҚСТАН КОМПАНИЯЛАРЫ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТІНІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘЛЕУЕТІНІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ........319

У.Д. Берикболова, М.А. Умирзакова, А.Г. Мухамеджанова, Л.К. Спанова
СЕЛЕКТИВТІ ӨҢІРЛІК САЯСАТ ӨҢІРЛЕРДІҢ ДАМУ ТЕҢСІЗДІГІН ҚЫСҚАРТУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ........338

Н.Б. Жарқынбаева, Б. Вольф
ТҰРАҚТЫ КӨШБАСШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТІЛІКТІ АРТТЫРУ МАҚСАТЫНДА КӘСІПОРЫНДАРДА БІЛІМДЕРДІ БАСҚАРУ ҚОРЫН ДАМЫТУ........351

А.А. Иманбаев, Д.Б. Балабекова, А. Куралбаев
ҚАЗАҚСТАНДА ИНФЛЯЦИЯНЫҢ АРТУЫ ЖӘНЕ ОНЫ ТӨМЕНДЕТУДІҢ ӨЗЕКТІ ЖОЛДАРЫ........370

Р.Н. Куатбекова, А.Б. Мухамедханова, А.А. Муталиева
ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОНОМИКАСЫ ШЕҢБЕРІНДЕ МАЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ САЛАСЫН ЗЕРТТЕУ........385

А.О. Сыздықова
КОРПОРАТИВТІК БРЕНДИНГ ТҰРҒЫСЫНАН ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІНІ ПАЙДАЛАНУ........406

А.Г. Утжанова, А.О. Жагыпарова
ДАМУШЫ ЖӘНЕ ДАМЫҒАН МЕМЛЕКЕТТЕРДЕ БИРЖАДАН ТЫС (ОТС) ДЕРИВАТИВТЕР НАРЫҒЫНЫҢ ДАМУЫН ТАЛДАУ........421

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

А.Б. Абдигапбарова, А.Ж. Сейтмуратов, С.К. Менлихожаева
КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ УСПЕХОВ УЧАЩИХСЯ ПО МАТЕМАТИКЕ
В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБРАЗОВАНИИ……………......………………………..5

А.К. Абдикаева
РАЗРАБОТКА ДИДАКТИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЫ МЕТОДИКИ
ПРИМЕНЕНИЯ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ..16

Э.Т. Абдрашова, Ж.С. Кемельбекова, А.А. Веряев
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В
ФОРМИРОВАНИИ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ
ИНФОРМАТИКИ...26

А.Е. Абылкасымова, М.С. Каратаева, К.М. Беркимбаев
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
ИНФОРМАТИКИ К STEM ОБРАЗОВАНИЮ………...........…………………44

Г.М. Аутова
РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА
УРОКАХ ФИЗИКИ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЕ.........................63

Р.М. Бакесова, А.К. Хасангалиева, А.С. Мендигалиева
ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРОЕКТА «ИНФОРМАЦИОННО-
КОНСУЛЬТАЦИОННАЯ СЛУЖБА ДЛЯ ЛЮДЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ
ВОЗМОЖНОСТЯМИ В КАЗАХСТАНЕ» ……………………........………78

Д.Р. Егежанова, Э.С. Майшекина
К ВОПРОСУ О СОВРЕМЕННОЙ МЕТОДИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ
ЮРИДИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ВУЗЕ С ПРИМЕНЕНИЕМ
ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ...88

З. А. Ергалаува, А.О. Абуова
ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-НАПРАВЛЕННОГО ОБУЧЕНИЯ
МАТЕМАТИКЕ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗОВ..............................102

З.Н. Жуматаева, Ж.М. Маметкарим, А.М. Досанова
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ФОРМИРОВАНИИ
КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ НА УРОКАХ ИНОСТРАННОГО
ЯЗЫКА..119

Ж.Б. Копеев, Д.И. Кабенов, К.Р. Кусманов
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБЛАЧНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ОПТИМИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В ШКОЛЕ...131

А.Б. Медешова, Г.К. Амантурлина, Г.А. Дошева
ЦИФРОВАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПЛАТФОРМА ДЛЯ PART-TIME ОБУЧЕНИЯ...144

А.Е. Мендыгалиева, М.М. Мукашева, Г.И. Утепкалиева
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ОТКРЫТЫХ ОНЛАЙН РЕСУРСОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ОРГАНИЧЕСКОЙ ХИМИИ……161

В.И. Нахипова, Л.А. Сулейменова, Э.Т. Адылбекова
ОПРЕДЕЛЕНИЕ МОДЕЛЕЙ ОБУЧЕНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МЕТОДОВ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ...171

Л.Е. Сапартаева, Ш.М. Майгельдиева
ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ТВОРЧЕСТВУ ПРИСЫРДАРЬИНСКИХ ПОЭТОВ.....................187

В.В. Семенихин, С.Ф. Семенихина И.С. Утебаев
КЛЮЧЕВЫЕ КОМПЕТЕНЦИИ ПЕДАГОГА В ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ………....……………………………199

Б. Сенгербекова, Ж. Осман, Г. Сейткасымова
ДИЛЕММЫ В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБРАЗОВАНИИ: УРОКИ ИЗ ЛИТЕРАТУРЫ...219

А.Е. Тлепбергенова, М.С. Есенаманова, Ж.С. Есенаманова
РАЗРАБОТКА ГИДРОПОНИКИ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРАКТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ КАБИНЕТА STEM-ОБРАЗОВАНИЯ..232

К.З. Уткелбаев, Б.А. Тургунбаева
ВОСПИТАНИЕ ПАТРИОТИЗМА У МОЛОДЁЖИ ЧЕРЕЗ ИЗУЧЕНИЕ ВОЕННОЙ ЛИРИКИ...245

А. Шамшадинкызы, К. Медеубаева, А.Р. Абдыкадырова, З.К. Уалиева
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ МОДУЛЕЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ПОЭТИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИИ………………...……….257

ЭКОНОМИКА

А.А. Абдикадирова, Л.М. Сембиева, Ж.Т. Темирханов
РЕЦЕНЗИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ ГРАНТОВ:

СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ОЦЕНОК НАЦИОНАЛЬНЫХ И МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКСПЕРТОВ……………...……………………..272

А.Т. Абдильдин
ВЛИЯНИЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ НА ЭКСПОРТНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННОГО СЕКТОРА КАЗАХСТАНА………...……………………………………..287

С.Т. Абилдаев, А.Н. Наренова, Г.К. Искакова
РЕАЛИЗАЦИЯ ЭКСПОРТНЫХ СТРАТЕГИЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРИГРАНИЧНЫХ РЕГИОНОВ КАЗАХСТАНА..302

М.К. Амангельдинова, Б.С. Сапарова, Л.М. Шаяхметова
ОЦЕНКА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОМПАНИЙ КАЗАХСТАНА..319

У.Д. Берикболова, М.А. Умирзакова, А.Г. Мухамеджанова, Л.К. Спанова
СЕЛЕКТИВНАЯ РЕГИОНАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА КАК ИНСТРУМЕНТ СНИЖЕНИЯ НЕРАВЕНСТВА РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ..................338

Н.Б. Жаркинбаева, Б. Вольф
РАЗВИТИЕ УПРАВЛЕНИЯ ЗНАНИЯМИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ДЛЯ ДОСТИЖЕНИЯ УСТОЙЧИВЫХ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ…351

А.А. Иманбаев, Д.Б. Балабекова, А. Куралбаев
РОСТ ИНФЛЯЦИИ В КАЗАХСТАНЕ И АКТУАЛЬНЫЕ ПУТИ ЕГО СНИЖЕНИЯ...370

Р.Н. Куатбекова, А.Б. Мухамедханова, А.А. Муталиева
ИССЛЕДОВАНИЕ ОТРАСЛИ ЖИВОТНОВОДСТВА В РАМКАХ УСТОЙЧИВОЙ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА..385

А.О. Сыздыкова
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ КОРПОРАТИВНОГО БРЕНДИНГА..406

А.Г. Утжанова, А.О. Жагыпарова
АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ РЫНКА ВНЕБИРЖЕВЫХ (OTC) ДЕРИВАТИВОВ В РАЗВИТЫХ И РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАНАХ…………..........………421

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see http://www.elsevier.com/publishingethics and http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see http://www.elsevier.com/postingpolicy), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check http://www.elsevier.com/editors/plagdetect.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will onh accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www: nauka-nanrk.kz

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

http://www.bulletin–science.kz/index.php/en

Директор отдела издания научных журналов НАН РК *А. Ботанқызы*

Редакторы: *Д.С. Аленов, Ж.Ш.Әден*

Верстка на компьютере *Г.Д.Жадыранова*

Подписано в печать 29.12.2024.

Формат 60х881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

28,0 п.л. Тираж 300. Заказ 6.

РОО «Национальная академия наук РК»

050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19